STICUSA KNIPSELKRANT 61

AMIGOE 28/12-1984

Invitatie voor gouverneur

Restauratie ingang van Nationaal park is klaar

KRALENDIJK — Het bestuur van de Stinapa Bonaire hoopt, dat de huidige gouverneur dr R. Romer bereid zal zijn om de officiele opening van het informatie- centrum van de Stichting bij de ingang van het Nationale park Washington / Slagbaai te verrichten. Prof. dr Romer is exvoorzitter van de Stichting Stinapa.

Reeds geruime tijd heeft aannemers- bedrijf Thode Wilson uit Rincon de werkzaamheden aan de gebouwen die gerestaureerd moesten worden beeindigd. Deze gebouwen zullen het informatie centrum van de Stinapa afdeling Bonaire worden, aldus de voorzitter van de stichting Raymundo Saleh. Overigens ligt het in de bedoeling dat niet alleen in dit centrum de nodige informatie over het nationale park wordt verstrekt, maar ook in het park zelf zullen op diverse plaatsen borden met inlichtingen geplaatst worden. Dit zal een groot aantal klachten van bezoekers doen afnemen en een reden van bezorgdheid minder worden bij het bestuur. Dit informatie centrum in de uitgebreide zin van het woord was ook de reden dat de Stinapa heeft aangeklopt bij de Nederlandse regering om in het kader van de sociaal- educatieve projecten de benodigde gelden los te krijgen voor de restauratie van de gebouwen aan de ingang van het park. De Nederlandse regering gaf gehoor aan het verzoek en derhalve konden de vervallen gebouwen gerestaureerd worden tot een informatie centrum. Voorzitter Raymundo Saleh benadrukt wel, dat in dit informatiecentrum niet alleen inlichtingen over het nationale park gegeven zullen worden, maar over de gehele flora en fauna die op Bonaire voorkomt. Dit zal dan mondeling, maar eveneens audio - visueel mogelijk zijn. De bordjes in het park zelf zullen de namen van planten vermelden zoals zij op Bonaire genoemd worden, maar ook de wetenschappelijke naam wordt op de bordjes vermeld.

Indien mogelijk, dan zal de Stinapa Bonaire het zeer op prijs stellen indien de gouverneur bij een volgend werkbezoek het informatie- centrum officieel zal openen. Bij het laatste bezoek van gouverneur Romer is het officiele verzoek daartoe reeds gedaan.

Toelichting Beheer marine-milieu Bonaire:

Economische ontwikkeling mag wegens natuurbehoud niet geremd

KRALENDIJK — Hoewel economische ontwikkeling in het verleden vrijwel altijd een aantasting van het natuurlijk milieu met zich meebracht en korte termijn- visie dikwijls geprevaleerd heeft boven een weloverwogen lange termijnbeleid, mag de economische ontwikkeling alleen omwille van het natuurbehoud niet geremd worden. Aldus het ontwerp eilands- verordening tot beheer van het marien- milieu beheer op Bonaire.

Steeds meer groeit echter wel het besef dat in die ontwikkeling de aantasting van het natuurlijke milieu zoveel mogelijk beperkt moet worden en blijven omdat bijvoorbeeld in een situatie als de Bonaireaanse, waar de toerist wordt aangetrokken door een ongerepte onderwater- wereld, het behoud van de natuur op langere termijn vruchten afwerpt. Daarvoor, zo stelt de toelichting op de eilands- verordening, is het in de allereerste plaats noodzakelijk dat het milieu goed wordt beheerd en dat moet bovendien positief gericht zijn, waardoor een continue en optimale exploitatie gegarandeerd wordt. Pertinente ongewenste ontwikkelingen moeten natuurlijk worden bestreden en soms zal er een duidelijk keuze gemaakt moeten worden. Veelal echter zal door compromissen het gewenste doel bereikt worden. Vooral het unieke water- en natuurgebied rond Lacbaai wordt door de komende eilandsverordening in bescherming genomen. Enerzijds omdat de aldaar voorkomende carco's vrijwel overbevist zijn, anderzijds omdat het Lac typisch een beperkt recreatie- gebied dient te blijven.

De overbevissing maakte het noodzakelijk, dat de carco voortaan gekweekt wordt waarna dan in een later stadium het Lac herbevolkt kan worden. Vanaf het moment dat dit carco- project door de dienst LVV werd geentameerd is het dus duidelijk geweest dat herbevolking door middel van kweken alleen zinvol is indien er tegelijkertijd wettelijke maatregelen worden getroffen om de carco- visserij te reguleren. De meest effectieve wijze daarvoor is een tijdelijke algehele afsluiting van de carco- visserij en vervolgens de vangst te binden aan een vergunning. Daaraan kunnen dan weer voorwaarden gesteld worden zoals een vangst- quotum en een minimum maat of het gebied waarvoor de vergunning geldt.

MANGROVE

Ook ten aanzien van de mangrove, die op Bonaire bekend zijn onder de naam Mangel tan (Rhizophora mangle) en de Mangel blancu (Conocarpus erecta) zijn stringente bepalingen afgekondigd. Slechts voor traditioneel gebruik van de mangroven zoals het gebruik voor botenbouw, het maken van houtskool en het looien van huiden mag de mangrove gekapt worden. Daarbij is het trouwens uitgesloten dat de gehele boom gekapt of blijvende schade wordt aangericht aan het overblijvende gedeelte van de mangrove. Overwegingen van dit verbod zijn ingegeven doordat op Lac gezorgd moet worden voor het behoud van verschillende functies, zoals visserij en natuur- wetenschappelijke betekenis. Het is immers noodzakelijk dat het milieu met zijn heldere water en produktieve zeegras en mangrove begroeiing behouden blijft.

Daarom is het ook uitgesloten dat Lac verenigbaar zou zijn met grootschalige recreatieve voorzieningen die bijvoorbeeld het uitdiepen van de lagune vereisen dat onmiddellijk gepaard zal gaan met de vernietiging van de bodemvegetatie en de vertroebeling van het water. Een tweede overweging om grootschalige recreatie tegen te gaan is de eventuele aanleg van stranden waardoor er een groot risico ontstaat dat er een verontreiniging komt door afvalstoffen. Snelvarende motorboten zullen bovendien het ondiepe Lac veel schade toebrengen waar de bodemvegetatie onder te lijden zal hebben. Het water zal vertroebeld worden en dat gaat dan weer ten koste van de produktiviteit van de zeegras- velden.

Zoals bekend heeft het vorige BC en ook het huidige Bestuurscollege reeds verschillende malen toestemming gegeven om het gebied rond Lacbaai voor creatieve doeleinden te bestem-

Vervolg z.o.z.

Felix de Rooy en Norman de Palm:

We filmden met geluk, geloof en doordrammerigheid

...net zoals in het toneelstuk Desirée speelt Marian Rolle de hoofd rol in de film...

HILVERSUM — Het Amsterdamse huis waar Cosmic Illusion van Felix de Rooy en Norman de Palm in gevestigd is, doet me denken aan hun huis op Daniël. Propvol allerlei curiosa, waarvan vooral de zoetige heiligenbeelden opvallen. Er staan nu minder schilderijen van Felix de Rooy, die inderdaad heel wat minder schildert. Nieuw is een uitgebreide verzameling van voorwerpen waarop negers afgebeeld zijn. Koektrommels, collectebusjes met braaf knikkende negers als je er een muntje in gooit, missieplaatjes, kortom een walgelijke vertoning van het Europese superioriteitsgevoel. "Ja, ik verzamel die dingen en ik ga er ook wat mee doen", zegt Felix de Rooy. En hij haalt een map tevoorschijn waarin een uitgewerkte subsidieaanvraag om deze collectie permanent ten toon te kunnen stellen. Het is typerend voor Felix en Norman: ze zijn al weer met iets heel nieuws bezig, terwijl de buitenwereld nog moet wennen aan het idee dat ze een complete speelfilm hebben gemaakt. "Nog geen compleet Antilliaanse film", zegt Felix de Rooy. Hij noemt het een Antilliaans-Amerikaans Nederlandse co-produktie. "Die moet de weg openen voor de Antilliaanse cinema. Wat ik zou willen is het maken van een speelfilm mét en vóór kinderen in het Papiamentu en op zo'n manier dat je daar een behoorlijke distributie voor zou krijgen. Dan wordt het culturele gezicht van de Antillen ook universeler, het wordt op een groter vlak uitgedragen".

De film Desirée heeft een lange voorgeschiedenis. Een van de grootste moeilijkheden was het vinden van geldschieters. Norman de Palm, de producent: "Ja, dat was heel moeilijk. Er kwam geluk, geloof en doordrammerigheid aan te pas om het voor elkaar te krijgen. We waren er zelf van overtuigd dat we iets hadden wat de mensen moesten zien. Dan ga je kijken hoe je dat moet doen. We kozen voor de omweg via een Nederlandse omroep. Bij ons zei de NCRV: we vinden het materiaal interessant genoeg, breng die film maar hier en dan zien we wel wat er gebeurt. Toen konden we aan de gang, maar toen het zover was, vonden ze het toch wel iets te uitbundig voor een christelijke omroep. Te duidelijk ook op een aantal punten. Maar toen was het produktieproces inmiddels wel zover, dat er een film te zien was, waardoor we door konden gaan. We konden hem laten zien aan iemand als Monica Tegelaar. Als je wilt dat iemand geld investeert in een film, begin je natuurlijk niets, als je alleen een paar lege rollen film kunt laten zien, waar geen geluid in zit, waar geen verband in zit. Dan kan je niet zeggen: Hier is iets geweldigs. Dankzij de NCRV hadden we een versie waar een verhaal in zat, waar geluid onder zat, waar een mix aanwezig was en op basis van die eerste ruwe versie kreeg ik Monica Tegelaar als vertegenwoordigster en die heeft samen met mij heel hard gewerkt om de andere dingen te krijgen. Ze raadde bijvoorbeeld aan naar het Produktiefonds te gaan. Ze doet dus niet alle dingen voor je, ze adviseert je en doet haar eigen dingen. Op basis van die ruwe print is er geld losgekomen van het produktiefonds. En zo is het verder gegaan".

Met wat voor budget hebben jullie gewerkt?

Norman de Palm: "Met een verschrikkelijk low- low- budget. Ik verdeel de film in drie etappes. Pre- produktie, produktie en post- produktie. De pre- produktie en de produktie die is met niks gegaan. Met diepe ellende en weinig mensen. In principe is het een afstudeer- project geweest van Felix in New York. De company heet Cosmic Illusion; Felix wou dus ook een kosmisch grote film doen van anderhalf uur. Iedereen maakt een half uur durende film, maar hij moest een anderhalf uur durende maken. Met een handjevol mensen die je alsmaar moet bidden en smeken of ze willen werken, met heel weinig budget van de Sticusa, die ons daar wél mee gesteund heeft. En verder met geld lenen, bij elkaar rapen, een erfenis van Felix z'n familie. Waar er ook maar wat was, dat was voor het maken van de film. De acteurs hebben mondjesmaat geld gekregen. We waren de enigen van de school die de technici überhaupt nog iets gaven. Dan praat ik over 50 dollar of zo, minimale bedragen, zodat je toch nog iets had, wat je ze kon bieden.
In Amerika werkt men ook gewoon voor het project, voor wat er eventueel uitkomt. Als het groot wordt, staat je naam er ook groot in. Merkwaardig genoeg zijn ze in Amerika toch niet in de eerste plaats gericht op geld, als ze nog geen positie hebben. Ze redene-

...Felix de Rooy en Norman de Palm... (Photo Copyright Kees de Graaff)

Vervolg Economische ontwikkeling

men. Al reeds in 1968 waren er plannen om een groot hotel te exploiteren rond Lac en daarvoor was een aanzienlijk terrein van ruim tien ha in erfpacht gegeven aan het toenmalige Bonaire Palace Sorobon Bay resort complex. Hoewel deze investering grandioos mislukte bleven investeerder uitermate geinteresseerd in de omgeving van Lacbaai en dat resulteerde vervolgens in de toestemming tot de exploitatie van het time sharing project van Lagun Villas dat door het UPB bestuur werd gegeven en het onlangs geopende naturisten hotel Sorobon Beach Resort waar voor het PDB bestuur verantwoordelijk was. Vooral het nu vijf weken geleden in bedrijf gestelde Sorobon Beach Resort verheugt zich in een gerede belangstelling en gezien de toekomstige ontwikkelingen is het duidelijk, dat natuurbescherming en hotelexploitatie met compromissen zullen moeten werken. Hoewel in dit specifieke geval de hotels juist bij aanwezigheid van het natuurgebied Lac kunnen bestaan. Veeleer bleek het probleem zich voor te doen bij de ontwikkeling van de International Salt Company en de zich aldaar nestelende flamingo's. Juist dat is op Bonaire een uitstekend voorbeeld gebleken van een evenwichtige explotatie van een natuurgebied, dat zich juist door de bemoeienissen van de zoutmaatschappij ten volle kon ontwikkelen.

Zie verder pag. 3

Vervolg: We filmden met geluk, ---

Desiree

Aan het begin van de film scharrelt Desirée in een New Yorkse krottenwijk rond. Ze heeft een doos in haar handen. Ze suggereert dat daarin een kind ligt.

In flash-backs maakt de film het verleden van Desirée duidelijk. Na de dood van haar moeder stond Desirée ontheemd op de wereld. Father Diego, leider van de sekte "The True Confessors", vangt haar op. Dat geeft haar nieuwe energie, maar zal uiteindelijk toch negatief uitwerken. Ze raakt zwanger van haar vriend Freddy, die daardoor zijn baan kwijt raakt. Father Diego stuurt haar weg met de opdracht om haar kind de "heilige" kruiden te voeren. Uiteindelijk gaat Desirée de baby zien als bron van alle kwaad. Ze gaat letterlijk de duivel uit het kind branden.

ren dat een film overal vertoond kan worden en daar komt dan wel een secundair effect uit. Zo is het gegaan, we hebben het geld bij elkaar geschraapt. Ik heb in de keuken gestaan en gekookt. Het is hetzelfde romantische verhaal dat iedereen kan vertellen: we hebben zo hard gewerkt en dat is inderdaad ook letterlijk zo gebeurd".

Hoe laag is een low- low- budget?
Norman de Palm: "Een very, very low budget is 15.000 dollars.

De film die in New York speelt, heeft veel raakpunten met de Caribische wereld.
Felix de Rooy: "En in het Caribisch gebied én in de Verenigde Staten zijn de negers uit Afrika geïmporteerd. Ze hadden hun eigen religieuze en culturele achtergronden. Die zijn verspreid geraakt. In de Verenigde Staten zijn ze één bepaalde kant opgegaan, in het Caribisch gebied zijn ze door andere overheersers weer een andere kant opgegaan, maar vanuit dat punt zijn er al grote overeenkomsten. Daarnaast is er in de twintigste eeuw een grote interactie ontstaan tussen de zwarte mensen die in het Caribische gebied wonen en de negers in Amerika.

Een heel groot gedeelte van de Amerikaanse negers heeft familie die uit Trinidad, de Bahama's, Jamaica of Haïti vandaan komen. Behalve dat is er ook de laatste tientallen jaren een grote exodus geweest van onder andere Cubanen en Portoricanen naar New York. Er zijn dus grote gedeeltes van de stad, waar je je echt in het Caribische gebied of in Zuid- Amerika zou wanen. Je kunt er alleen maar met Spaans overweg. Mensen die er wonen, kunnen hun hele leven rondkomen zonder één woord Engels te spreken. Die mensen zijn heel goed herkenbaar, omdat het zwarte deel van de bevolking gedeeltelijk zijn wortels heeft in het Caribische gebied".

Wat mij vooral als Caribisch opviel, was de sekte van Father Siego.
Felix de Rooy: "Die heeft duidelijk elementen zoals je ze ook in Cuba, Haïti en Brazilië ziet. Eigenlijk is de True Confession een soort samensmelting van verschillende vormen. We hebben geprobeerd om niet op één sekte te wijzen die dan als grote boosdoener gezien wordt. We hebben er elementen van de Santeria in gedaan, maar ook van de Baptism Church, van de Seven Day Adventist. Maar je zou ook kunnen stellen dat er elementen van de Bhagwan in zitten en van Jonestown in Guyana. Ik bedoel dat de verering van een individu een universele kwestie is, dat is niet alleen specifiek Caribisch".

Hoe zijn de religieuze scénes opgenomen?
Felix de Rooy: "Ik ben in contact geraakt met Don Luigi, die was sekteleider. Ik sprak met hem waar ik mee bezig was en hij was heel erg geïnteresseerd in het verhaal, want als sekteleider vond hij dat het verhaal een duidelijke boodschap voor de mensen had. Hij heeft zijn kerk en zijn sekteleden toestemming gegeven om mee te doen aan het project. Daardoor kreeg de film ook een beetje documentaire kwaliteiten. Ze hebben ons de rituelen geleerd en de liederen om het zo authentiek mogelijk te maken".

Nederlandse Pers

De film Desirée van regisseur Felix de Rooy en producent Norman de Palm gaat op 28 december in theater De Tempel in Antilliaanse première. In Nederland waren de recensies in alle landelijke dagbladen opmerkelijk. Behalve TROUW schreven de kranten lovend over de film. Maar met die recensie van TROUW is iets vreemds aan de hand. De recensent zet uitvoerig uiteen wat hem allemaal niet bevalt aan de film, en schrijft dan in de laatste zin, dat hij er geboeid naar heeft zitten kijken. Daarmee laat hij de lezer zitten met de vraag hoe dat nou kan: geboeid kijken naar een film waar niets goeds aan was.

De andere recensenten breken zich het hoofd in welk hokje ze de film moeten plaatsen. Het duidelijkst komt dit tot uiting in NRC HANDELSBLAD. Dat schrijft: "Desirée is produktietechnisch gezien een zuiver Nederlandse speelfilm. Hij is voornamelijk betaald met geld van het Fonds voor de Nederlandse film, Sticusa en het ministerie van WVC. Regisseur Felix de Rooy is Nederlander, want geboren op Curaçao, producent Norman Ph. de Palm ook, want geboren op Aruba. Beiden wonen al jaren in Nederland. (...) En toch lijkt er helemaal niets Nederlands aan deze film. Hij speelt in New York en de bijna allemaal zwarte acteurs plus de soul- muziek doen eerder aan de inmiddels ook in filmhuizen bekende black cinema denken dan in de verste verte aan een Nederlandse film. Daaruit blijkt hoe weinig de Antilliaanse cultuur geïntegreerd is in de Hollandse en veel meer aansluit bij de Amerikaanse".

Een opmerkelijk standpunt van de recensent, die kennelijk een typisch Nederlands produkt verwacht, als de Nederlandse gulden het betaalmiddel is. Even opmerkelijk is het, dat in de ogen van de recensent de Antilliaanse cultuur meer aansluit bij de Amerikaanse dan bij de Nederlandse. Of komt het doordat de Nederlanders nog steeds niet willen toegeven dat hun maatschappij inmiddels een multi-raciaal karakter heeft, waardoor ze inderdaad nog onwennig tegen een Antilliaanse film aan zitten te kijken?

ZATERDAG 29 DECEMBER 1984 AMIGOE

Minister-president bij premiere "Desiree"

Film is spiegel van onze samenleving

WILLEMSTAD — "De film is een spiegel die ons wordt voorgehouden, waarin we niet alleen ons eigen gezicht zien maar ook die van minder bedeelden in onze samenleving, al die "Desiree's" die overal op de wereld leven."

Dat zei de minister president Maria Liberia Peters tijdens de premiere van de film "Desiree" gisteravond in Theater de Tempel. De minister president had de film al tijdens een pre- view gezien en zei diep ontroerd de zaal verlaten te hebben. De film is een Antilliaans- Amerikaans- Nederlandse co-productie en is geproduceerd en geregiseerd door de Antillianen Norman de Palm en Felix de Rooy van Cosmic Illusions. Maria Liberia Peters zei ook voor deze twee grote bewondering te hebben. "Het begint al een traditie te worden voor ons land, ondanks de kleinheid hiervan en het relatief beperkte inwoners- aantal, dat wij op artistiek gebied internationaal bekend worden.

De film "Desiree" is er niet één waarvan je de inhoud tien minuten nadat je de bioscoop hebt verlaten, vergeten bent, zo stelde de premier. "Niemand kan deze film zien zonder zich bewust te worden van de vreselijke waarheid van de boodschap." De film had zich overal ter wereld kunnen afspelen, ook op Curaçao, zo stelde de minister president. Over de hele wereld verkeren er mensen in een situatie als die van Desiree in de film. "Wij als politici, wij als bevolking moeten zoeken naar een oplossing om bij te dragen aan het bevorderen van hun levensomstandigheden.

Voor de premiere was ook de hoofdrol- speelster Marianne Rolle overgekomen. Maria Liberia Peters feliciteerde haar tot slot van haar speech met de knappe wijze waarop zij de figuur "Desiree" heeft neergezet.

uit Film- en TV maker januari 1985

DESIREE EN DE KOLONIALE GÊNE

Felix de Rooy vindt dat zijn film onrecht is gedaan. Filmprogramma's op TV wensten er geen aandacht aan te besteden. Filmkritici wisten ook al niet goed wat ze er mee aanmoesten. Over het algemeen wordt het een verdienstelijk debuut gevonden.

door HANS FLUPSEN

De kleine criminaliteit rukt op in Nederland. Ook ik werd slachtoffer. Iemand in Amsterdam kan zich de onrechtmatige bezitter noemen van een TCM-10 sony cassette recorder, met daarin verpakt de registratie van een gesprek met Felix de Rooy, de regisseur van de Nederlandse speelfilm *DESIREE*. Hij had na afloop van het gesprek gezegd, dat hij eindelijk 'ongecensureerd' zijn verhaal had kunnen vertellen. Helaas. Hij bleek bereid tot een reconstructie. Na de 'emotionele uitbarsting' van de eerste keer, kreeg opus II een onvermijdelijke 'intellectueel reflexieve' inslag.

Felix de Rooy heeft zijn onderkomen in Amsterdam volgestouwd met negrofilia, voorwerpen die de gemiddelde weldenkende Nederlander het schaamrood naar de kaken jaagt en zijn voorvaderen doet verfoeien. Ik werd vooral getroffen door een bronzen negertje. Dat herkende ik maar al te goed. Hoe vaak heb ik mijn moeder niet een stuiver gevraagd. Ik deponeerde die vervolgens in de hand van het negertje. Trok aan een handeltje. Waarna zijn hand richting mond bewoog. Hij verorberde als het ware de stuiver. Op de rug van zijn hand kon je de woorden Dank U onderscheiden. Dat allemaal in de plaatselijke apotheek en ten bate van de missie.

STIEFKIND

Felix de Rooy: '*DESIREE* is het stiefkind van de Nederlandse cinema. Iemand komt uit een kolonie hier naar toe. Hij heeft een Nederlands paspoort. In feite wordt hij niet erkend als Nederlander. Hij past niet in die scene. Het is een soort culturele schizofrenie. De film draagt drie elementen in zich. Een Antilliaans, een Amerikaans en een Nederlands element. Het Nederlandse element is een onderdeel binnen het grotere perspectief. Voor Nederlandse mensen is in een Nederlandse film het Nederlandse element toch het belangrijkste. Dat is men gewend. Dit mechanisme is niet toepasbaar op *DESIREE*.

Je bespeurt de moeite die men heeft om de film te plaatsen. Die moeite is geworteld in een koloniaal historische gêne. De hele maatschappij op dit moment is het gevolg van die koloniale gêne. Sinds de jaren vijftig heeft men hier te maken met een steeds wassende influx van zwarte Nederlanders. Een totaal nieuw element in die witte Nederlandse maatschappij. Die zwarte Nederlanders zijn op steeds meer gebieden aan het doordringen. De culturele integratie van de zwarte Nederlanders hebben ze proberen in te dammen door ze minderheden of allochtonen te noemen. Het diffusieproces valt hiermee echter niet tegen te houden.

Voor het eerst komt een Antilliaanse filmmaker met een speelfilm op de Nederlandse markt. Tot nu toe speelden de Antillen alleen een rol als exotische achtergrond in Nederlandse films. Als binnen het evolutieproces op een bepaald moment de Antilliaan zijn eigen stem laat horen via de cinema, reageert men heel confuur. De Nederlandse kritici zoeken naarstig naar het Antilliaanse perspectief. Door gebrek aan informatie wordt die niet gevonden.

Is het wel zo noodzakelijk om dat Antilliaanse perspectief te herkennen?

'Het zou natuurlijk heel prettig en verrijkend zijn als het publiek voor zichzelf wel die verbindingen zou kunnen leggen.

zie pag. 5

vervolg Desiree

Hoe meer referentiepunten je hebt, hoe duidelijker de film zal zijn. Maar zelfs zonder dat referentiekader moet de film staan als een psychologisch portret van de emotionele ondergang van een vrouw. Of die vrouw zwart, geel of wit is, doet er in feite niet zoveel toe. Dat is eigenlijk alleen maar couleur locale.

De emoties die in de film getoond worden zijn nogal heftig.
'De film stort een emotionele anarchie over de toeschouwer uit. Subtiele afspraken tussen publiek en filmmaker worden hierdoor doorkruist. De film overstijgt de grens van wat geaccepteerd is. De emotionaliteit van *DESIREE* wordt niet gezien als een universele expressie, maar als iets dat vast zit aan een bepaald ras. Het is zo emotioneel omdat het zwart is. Binnen Europa kennen we dit soort vormen van emotionaliteit niet. Mensen laten zich hier niet zo hysterisch gaan. De manier waarop in Nederland emoties worden getoond is minder indringend. Alhoewel, dat is niet helemaal waar. Ik heb ooit *The Family* van **LODEWIJK DE BOER** gezien. Een openbaring, dat verschafte mij een groot gevoel van opluchting. Alle expressies van ongebonden emotionaliteit worden in die film getoond. Dat werd toen heel goed ontvangen. Diezelfde emotionaliteit in een andere kleur wordt meteen als een specifieke karaktertrek van een ras gezien. Dat ergert mij.

Men huivert als een actrice voorbijgaat aan de afspraak: we doen alsof. Dan zie je dingen, zo intiem. Diepe afgronden worden geopend. De beperkingen die we ons zelf opleggen worden hierdoor overschreden. Beperkingen zijn precies wat ze zijn, namelijk beperkingen. Wegen naar andere oplossingen worden afgesloten. De realiteit is nog intenser, nog imposanter dan een film ooit kan zijn. Het blijft een sublimatie ervan. Door het feit dat je een medium nodig hebt, wordt het al noodgedwongen artificieel. Waarom zou je het kunstmatige van het medium sterker moeten maken dan absoluut noodzakelijk?

Ik word erg boos als men begint over het toneelmatige karakter van de film. Bij **Bergman** of *Betrayal* heeft men het daar niet over. Alleen doordat men weet dat *DESIREE* als toneelstuk al een tijdje meedraait in het Nederlandse culturele circuit, begint men erover. Het blijft een ver-van-mijn-bed film. Ze hadden weinig aanknopingspunten, dus ze dachten: Het was toneel, laten we kijken of er op dat gebied iets te vinden valt. Vooral filmkritici, die het stuk nooit gezien hebben besteden veel aandacht aan dit aspect.

Zijn er Nederlandse films of filmers waarmee je je enigszins verwant voelt?
Vooral films waarin bepaalde emoties worden losgemaakt, die de mythe doorbreken. *The Family*, *De Witte Waan*, in zeker opzicht ook *De Vierde Man*. Daar kan ik me mee identificeren. In deze films wordt een psychische gemoedstoestand getoond die de extremiteiten van de menselijke geest benadert. Ik geloof dat de menselijke geest helemaal volzit met dergelijke extremiteiten.

KEES DE GRAAFF

Felix de Rooy

KITTY COURBOIS

Het is niet teveel gezegd als ik stel dat MARIAN ROLLE de film draagt?
Het is een enorm plezier om met **MARIAN** te werken. Die luxe van talent waarin ik mij kon baden. Het maakt een improvisatoire indruk. Niets is minder waar. Elke zin is uitgeschreven. Ongecensureerd gaf zij mij het hele gamma van emotionaliteit. Zij is ontstellend mediamiek.

Kun je je een Nederlandse actrice voorstellen, die in staat zou zijn de rol van DESIREE te spelen?
KITTY COURBOIS. Zij zou dat kunnen waarmaken. Ik heb haar gezien in *LEEDVERMAAK*. Ik was verliefd op haar. Ik had op het moment dat ik het zag zo'n intieme band. Ze liet mij zoveel zien. Ik draag haar nu in mij. Zo draag ik ook **Marian Rolle** met me mee.

De camera is heel nadrukkelijk aanwezig. Op een bepaald moment in de film-tijdens een masturbatiescene- maakt de camera een 'pompende' beweging.
Ik heb de camera als nieuw element bij de handeling proberen te betrekken. Niet meer de camera als objectieve voyeur. Een dialoog tussen camera en karakter stond mij voor ogen. De camera die een eigen persoonlijkheid bezit, met eigen prikkels en ook prikkels oproept. Dat is nog niet veel vaker gedaan, alhoewel het buskruit altijd op drie plaatsen tegelijk wordt uitgevonden.

Vanwege de geringe financiële speelruimte was het mij onmogelijk rushes van de opnames te bekijken. Ik hoop daar in de toekomst voor bespaard te blijven. In het kader van dat experiment was het van belang, dat ik het visuele effect ervan kon volgen. Helaas was dat onmogelijk. Het is een aanzet tot een nieuwe demensie, interessant genoeg om verder uit tewerken.

De cinema heeft een heleboel expressiemogelijkheden, die nog niet gebruikt of onderzocht zijn. De stand van zaken op dit moment is te vergelijken met de schilderkunst van rond de eeuwwisseling. Tot die tijd beperkte men zich toch vooral tot het reproduceren van de werkelijkheid. De symbolisten morrelden aan dat principe, maar hielden de realiteit als uitgangspunt. Bij de expressionisten werd de emotionaliteit het allerbelangrijkst. De invloed van de eigen emotionaliteit van de maker op de werkelijkheid, daar ging het om. Daardoor ontstonden fantastische, revolutionaire schilderijen, met voor mij als meest aansprekend voorbeeld *DE SCHREEUW* van **Edvard Munch.** *DESIREE* zou ik graag willen vergelijken met dat schilderij. Die totaal verwrongen figuur geeft expressie aan de existentiële angst van ieder mens, zonder dat de reële vormen daarbij het uitgangspunt zijn. Ik ben ook erg geïnspireerd door *LA VOIX HUMAINE* van **Cocteau.** Je zit als toeschouwer opgesloten in die kamer, samen met die vrouw en die telefoon. Je bent gedwongen alle zieleroerselen van die vrouw mee te maken. Bij het verlaten van de bioscoop had ik het gevoel, dat ik bij iemand was binnengestapt. Dat was geen illusie meer. Hier werd iets ge-

vervolg z.o.z.

Vervolg Desiree

toond dat verder ging dan celluloid. Bij het maken van *DESIREE* is dat ook het uitgangspunt geweest. De toeschouwer moet betrokken raken bij die vrouw. Het is allemaal zo intiem. Je kunt haar existentie niet meer ontkennen.

ONWRIKBARE ESTHETIEK

Ik heb de film met een low-budget moeten maken. Alles is onder de meest marginale omstandigheden tot stand gekomen. Ik heb zelfs plees schoongemaakt om het geld voor de film bij elkaar te krijgen.

Ik vind het niet leuk als de kritiek zich vooral richt op de vorm. Het is natuurlijk van essentieel belang: de verhouding vorm, inhoud. Het allerbelangrijkste is het orgasme tussen deze twee. De ideale balans. Bij *DESIREE* overstijgt de inhoud de vorm.

Je kunt film zien als een vooral technische aangelegenheid. Het spreekt vanzelf dat je je vak goed moet beheersen. Hoe beter, hoe genuanceerder je uitdrukkingsvaardigheid. Film is kunst, en daarbij gebonden aan een heleboel technische wetten. Dat technische is in mijn ogen toch secundair. Ik zie vaak films waarbij de technische vakbekwaamheid glorieus aanwezig is: schitterende shots, super geluid, een onwrikbare esthetiek. De menselijke dimensie verdwijnt daarbij geheel in het niet. Die is ten onder gegaan in de techniek. Bij *DESIREE* schreeuwt die menselijkheid door de techniek heen. Dat heeft een aantal scheuren tot gevolg, daar ben ik mij terdege van bewust.

Je bent behalve filmmaker ook nog schilder.

Ik ben emotioneel betrokken bij het beeld. Ik heb schilderijen gemaakt, waarbij ik tijdens het maken zo in spanning was geraakt, dat ik mezelf masturbeerde en een orgasme kreeg bij het schilderij. Soms werd ik zo door verdriet overmand, dat ik tegen het schilderij aanhuilde. Diezelfde emotionaliteit heb ik ook nodig als ik film. Daarvoor moet de camera actief deelnemen aan het geheel. Dat is de verbinding van je eigen emoties met datgene wat je wil laten zien.'

MARIKEN VAN NIEUMEGHEN

De volgende produktie is een magisch-folkloristische vertelling. Helemaal gefilmd op de Antillen. *ALMAZITA DE DESOLATO*, gebaseerd op slavenverhalen en orale geschiedenis. Het is een soort zwarte *Mariken van Nieumeghen*.

Nederlanders weten over het algemeen niets van de Antillen. Ze weten überhaupt verbijsterend weinig van hun zwarte landgenoten. Het wordt tijd dat de dialoog op gang komt. Nederland ontwikkelt zelf niet zo'n geweldige activiteit op dit gebied, dus de Antillianen en de Surinamers zullen het zelf moeten doen. Als Mohammed niet naar de berg gaat, dan zal de berg naar Mohammed moeten. Het is jammer dat de vacantie-exodus naar Spanje gaat en niet naar de Antillen.

Een heleboel problematiek binnen de Nederlandse samenleving zou verholpen zijn als de Nederlanders iets meer afwisten van die achtergronden. Surinamers en Antillianen weten veel beter wat het 'Nederlandse' leven inhoudt, dan vice versa. Weer die interculturele arrogantie. Ik wil via het medium film die achtergronden hier naar toe halen en dan maar hopen dat zoveel mogelijk mensen zich daarvoor openstellen. We zullen het zelf moeten doen: duidelijk maken waar we staan en wat ons beziel.

Zijn de Nederlandse kanalen daarvoor toegankelijk genoeg?

'Bij het filmfonds en WVC zien ze wel in dat het heel belangrijk is andere culturen aan het woord te laten. Je moet tenslotte weten wat voor vlees je in de kuip hebt. Het gebeurt misschien niet eens uit generositeit maar meer uit eigenbelang.

Ik ben echt dankbaar voor de financiële hulp die ik hier gekregen heb. Als ik in Amerika was gebleven had ik waarschijnlijk meer moeite gehad *DESIREE* te voltooien.

Toch is er behalve financiële ondersteuning ook een vorm van psychische follow-up nodig. Nu overheerst het gevoel: ik heb geld gekregen om die film te maken en niemand wil luisteren naar wat je te vertellen hebt. Je krijgt een echoput en je schreeuwt er wat in. Extreem gesteld, maar dat is het gevoel'.

De film is uiterst geschikt voor tv. Staan de omroepen al op de stoep?

Nee. De film past niet in het negerbeeld van de omroepen. Ik ben op dit moment bezig met het beeld van de neger in de Westerse cultuur. Ik verzamel negrofilia. Het filmbeeld van de neger is een reflexie van het maatschappelijk beeld. Dat maatschappelijk beeld is weer gevoed door prentjesreclame en decoratieve objecten. Ik bezit daar tragische en amusante voorbeelden van: vooral het beeld van de zwarte butler. Al die butlers zijn levend geworden en ze passen niet in dat beeld.

Je zou denken dat de film goed past binnen de ideologie van bepaalde omroepen. Ze hoeven nu eens niet zelf te zeggen dat zwarte mensen zo leuk zijn. Ik denk dat de omroepen bang zijn dat het publiek deze film niet aankan. Als ze *DESIREE* uitzenden staat de reactietelefoon waarschijnlijk roodgloeiend. Prima. Ik zou dat heel goed vinden. Het is een paternalistische benadering van zowel publiek als filmmaker. Ik hoop dat er tenminste één omroep in Nederland is die dit inziet. Ieder stukje helpt. Als je dan toch integratie hoog in je vaandel hebt staan, is het goed om deze film uit te zenden.

Wat is nou een mooier symbool van integratie dan de mulat. Ik ben een mulat. De vleesgeworden integratie'. •

AMIGOE
ZATERDAG 29 DECEMBER 1984

ORANJESTAD — Onlangs had er tussen Aruba en Maracaibo een uitwisseling plaats van culturele groepen. Het Instituto di Cultura en de commissie Vakantieplan voor Aruba en het Centro Gallego voor Maracaibo traden als coordinatoren op. Ter herinnering aan de totstandkoming van deze uitwisseling overhandigde mevrouw Cecilia de Nachon (zie foto) een door een Indiaan gemaakte wandtapijt (met daarop de Arubaanse zon en Watapana- boom alsmede het zwaard als symbool van Centro Gallego) aan de directeur van het Instituto di Cultura, Leo Tromp (links) en Juan Croes, van de commissie Vakantieplan.

AMIGOE WOENSDAG 2 JANUARI 1985

Muziekprijzen uitgereikt

ORANJESTAD — Tijdens een speciaal televisie- programma vond de uitreiking plaats van de onderscheidingen «Mo Tito en Rufo Wever» in de muziekwereld 1984. Gerda Salas en Ruben Garcia maakten telkens de winnaars bekend, die door een jury van veertig personen — onder wie leden van de communicatie-media — geselecteerd waren. Voorzitter Joy Kock bracht dank namens de organisatoren en maakte van de gelegenheid gebruik Anthony Laclé zijn gelukwensen aan te bieden aangezien deze over enige weken over een moderne opname- studio met 24 kanalen kan beschikken.

De onderscheidingen vielen als volgt: beste zangeres: Mylene Marquez; beste zanger: Edwin Abath; beste componist: Rudy Herrera; beste arrangeur: Hildward Croes; beste dirigent van orkest: Franklin Granadillo; beste jeugdgroep: Young Voices onder leiding van Maybeline Arends- Croes; beste jeugdzanger: Claudius Philips; beste typische groep: Tipico Los Placenteros; beste dansgroep: Simandanza onder leiding van Astrid Salazar; beste duo: Edwin en Marienne; beste band: hier werden twee onderscheidingen uitgereikt omdat zowel Triple S als La Nueva Fuerza evenveel punten bij de jury behaalden; de beste grammofoonplaat van het jaar: «Mi banana» van La Nueva Fuerza en musicus van het jaar: Reno Steba.

De directeur van Instituto di Cultura, Leo Tromp, sprak mede namens gedeputeerde Frank Croes, die vanwege de Eilandsraads- vergadering niet aanwezig kon zijn, woorden van gelukwensen aan de personen of groepen die een onderscheiding kregen. Hij hoopte dat het voor hen een stimulans zal zijn op de ingeslagen weg verder te gaan.

AMIGOE
VRIJDAG 4 JANUARI 1985

Life-uitzending Nochi di Kachu

WILLEMSTAD — In verband met de viering van het vijfentwintig jarige bestaan van Tele- Curaçao, is er morgenavond een speciale life- uitzending die verzorgd wordt door Gibi Basilio in samenwerking met het Departement van Cultuur en Opvoeding. Dit culturele programma met de titel "Nochi di Kachu" brengt life- optredens van de verschillende culturele personen en groepen uit de Antillen. Maar liefst dertien verschillende artiesten zijn voor deze gelegenheid in de studio's van Tele-Curaçao aanwezig waaronder Bleko y su Grupo, Issoco, Ellis Juliana, Grupo Serenada, Yerba Secu en Gladys y su cosecha. Het programma gaat om half tien 's avonds de lucht in en brengt tot elf uur 's avonds een gevarieerd programma met lokale artiesten.

AMIGOE
DONDERDAG 3 JANUARI 1985

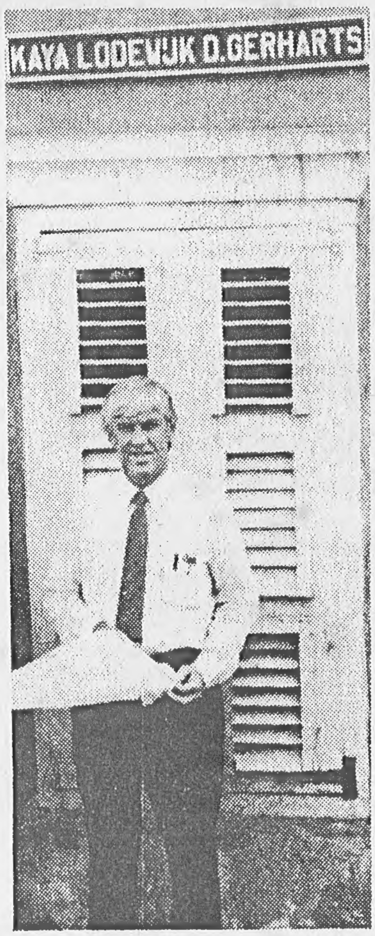
*****

De Arubaanse VELMA SOLOMONS, die momenteel in Nederland woont, en schrijft onder de naam Angela Matthews, heeft haar eerste boek op de markt gebracht. Onlangs debuteerde zij met "De witte Pest", uitgegeven bij uitgeverij Leopold. Het boek handelt over de eigenlijk dubbele identiteitscrisis, die de Antilliaanse jeugd ondergaat bij haar verblijf in Nederland. Zowel de groei naar de volwassenheid als het zich geplaatst vinden in een vreemde, soms vijandige samenleving, ver van het ouderlijk huis, brengen namelijk de nodige problemen met zich mee. Over deze problemen gaat haar verhaal, daarbij puttend uit eigen ervaring. Het boek is bedoeld voor de leeftijdsgroep van 14 jaar en ouder, omdat deze leeftijdsgroep in de Antilliaanse literatuur niet aan bod komt. Het ligt ook in de bedoeling dat het boek in het papiamentu vertaald wordt.

Amigoe
ZATERDAG 5 JANUARI 1985

HUGO GERHARTS, de president directeur van Bonaire Trading Company heeft onlangs het nieuwe naambord van de vroegere Kerkstraat onthuld. Vanaf 1 januari zal de Kerkstraat Kaya Lodewijk D. Gerharts worden genoemd, naar de vader van Hugo Gerharts. Meneer L.D. zoals Gerharts gewoonlijk werd genoemd heeft een grote bijdrage geleverd ten gunste van de economie van Bonaire en vertegenwoordigde het Eiland gedurende enkele jaren in de Staten. Aan de nieuwe Kaya zijn de kantoren van de ALM en BTC gevestigd.

AMIGOE
ZATERDAG 5 JANUARI 1985

Publieksopvoeringen CA-jubileumstuk

ORANJESTAD — Volgend weekeinde 11, 12 en 13 januari wordt het toneelstuk "Ta ken tin sanger di kakalaka" voor de bevolking van Aruba in Cas di Cultura gepresenteerd. De uitvoering is door de toneelgroep van het Colegio Arubano welke onder leiding staat van Burny Every. De muzikale omlijsting bij de uitvoering is in handen van Maybeline Arends-Croes en de dansuitvoeringen van Diana Wever- Antonnette.

WILLEMSTAD — Zoals bekend is het Antilliaanse Bijbelgenootschap vorig jaar begonnen met het vertalen van de hele bijbel in het papiamentu. Dit project wordt gesteund door de Wereldbond van Bijbel- genootschappen, waarvan het Antilliaans Bijbelgenootschap deel uitmaakt. In dit kader kreeg men vorige week bezoek van twee vertaal-konsulenten van de Wereld-Bond van Bijbel- genootschappen, de heren Bill Reyburn en Bill Mitchell. Beide hebben jarenlange ervaringen in het begeleiden van vertaalprojecten.

Bill Mitchell wordt vertaalkonsulent voor het project op Curaçao. Het bijbel- vertaalwerk wordt momenteel gesteund door de Rooms- katholieke Kerk, de Verenigde Protestante Gemeente, de Gereformeerde Kerk, Arowakenweg, de Joodse Gemeente, de Evangelische Broedergemeente, de Zevende dags Adventisten, de Methodisten en de Pinkstergroepen. Men heeft nog steeds mensen nodig die zich met het vertaalwerk willen bezig houden. Voor alle inlichtingen hieromtrent kan men zich wenden tot de heer Robert Scholma, vertaalcoordinator, op het nummer 671623, POB 2101.

AMIGOE
VRIJDAG 4 JANUARI 1985

Alliance Française houdt lezing

WILLEMSTAD— Vanavond om acht uur houdt de Alliance Française een lezing in Hotel Avila. De lezing wordt gegeven door Stella Pieters Kwiers in de franse taal. Reeds eerder verzorgde Stella Pieters Kwiers een lezing voor de Alliance en wegens groot succes is ze wederom gevraagd. De lezing gaat over de "Balari", een stam in Kongo Brazaville. Over deze stam heeft Stella Pieters Kwiers een studie gemaakt en promoveerde hierop aan de Universiteit van Lausanne in Zwitserland. De lezing is toegankelijk voor leden en introducees. Er is ook gelegenheid voor aanmelding van nieuwe leden. Stella Pieters Kwiers is momenteel werkzaam bij de permanente vertegenwoordiging van Nederland in de Verenigde Naties in New York.

AMIGOE
DONDERDAG 3 JANUARI 1985

20 jaar Jeugdorkest

WILLEMSTAD — Het Curaçaos Jeugdorkest organiseert in juni een groots Muziek- festival ter viering van hun 20-jarige bestaan. Er worden jeugd- en avond- concerten gegeven van het Festival Symphonie Orkest, het Festival Strijkorkest en de Curaçao Camarata (kamermuziek). Deze worden waarschijnlijk met medewerking van de eilands- en lands autoriteiten ook op de overige eilanden gepresenteerd.

Behalve de jeugdleden en de volwassen medewerkers op Curaçao en Aruba heeft dirigent Eric Gorsira ook vele oudleden in het buitenland uitgenodigd voor de viering van dit festival.

Er wordt dan ook een oproep gedaan aan alle oud- medewerkers op Curaçao en ook in het bijzonder naar nieuwkomers welke aan deze programma's medewerking willen verlenen, om voor 15 januari contact op te nemen met het secretariaat op telefoon 75075.